

Barne- og likestillingsdepartementet
Postboks 8036 Dep
0030 Oslo

Vår ref. # 121631
Deres ref.

Dato: 15. 1. 2009

Redd Barnas høringsuttalelse til forslag om lovfesting av krisesentertilbudet.

Det vises til Barne- og likestillingsdepartementets høringsbrev datert 30. oktober 2008.

Redd Barna arbeider for samfunnsendringer gjennom å styrke holdninger, kunnskap og strukturer for gjennomføring og overvåking av barns rettigheter på nasjonalt og internasjonalt nivå. Norgesprogrammet til Redd Barna arbeider for styrking av barns rettigheter i Norge og overvåker brudd på barnerettighetene, med spesielt fokus på sårbare grupper barn, som barn utsatt for vold og overgrep og flyktningbarn.

Problemstillingene som drøftes i utredningen er av betydning for livskvaliteten til et stort antall barn i Norge. Redd Barna arbeider imidlertid ikke systematisk på dette feltet og har derfor ikke vurdert alle sider ved utredningen.

Redd Barna mener det er prisverdig at departementet vil lovfeste tilbudet om krisesentre og på den måten sikre at dette tilbudet blir gjort tilgjengelig for alle som trenger det. Det forutsettes at en slik lovfesting fører til et mest mulig likeverdig tilbud for brukerne. Dette vil være i tråd med Europarådets krav til minimumsstandarder for støttetiltak til voldsutsatte kvinner.¹

Redd Barna er informert om at det er flere utredninger under utarbeiding som er relevante i forhold til høringen om lovfesting av krisesentrene, og som det hadde vært naturlig å avvente og ha med som bakgrunn for denne utredningen. Dette gjelder både NKVTS sin utredning om barn på krisesentre og NKVTS sin utredning om menn og krisesentre. Redd Barna forutsetter at de nevnte utredningen fra NKVTS vil bli inntatt i det videre arbeidet med loven.

¹ Kelly and Dubois (2007) *Developing minimum standards for violence women support services*.
[http://www.coe.int/t/e/human_rights/equality/EG-VAW-CONF\(2007\)Study%20rev_complete_text_en.pdf](http://www.coe.int/t/e/human_rights/equality/EG-VAW-CONF(2007)Study%20rev_complete_text_en.pdf)

Redd Barna er kritisk til hvordan barn som gruppe ivaretas gjennom lovforslaget. Vi er videre bekymret over at lovforslaget i liten grad regulerer innholdet i tilbudet, og at det derfor er fare for at loven ikke vil sikre at kommunene etablerer et likeverdig tilbud til alle brukerne.

Lovens formålsparagraf

Redd Barna er positive til at barn foreslås synliggjort som brukergruppe i lovens formålsbestemmelse, jf. § 1 i.f. Det er imidlertid uheldig at bestemmelsen skiller mellom *personer utsatt for vold i nære relasjoner* og *medfølgende barn*. Barn som opplever vold i familien er selv utsatt for volden. Uavhengig av om volden rammer barna direkte er de som vitner til vold mellom omsorgspersoner særlig utsatt. Det finnes mye kunnskap om skadevirkningene barn får av å oppleve vold i hjemmet. Det er derfor uheldig at bestemmelsen slik den formuleres i forslaget ikke tydeliggjør at barn som kommer til krisesentrene også er ofre for vold. Barn vil også i enkelte tilfeller komme alene, eks. unge jenter under 18 år. Redd Barna foreslår at barn synliggjøres i formålsbestemmelsen, både som voldsutsatte og som brukergruppe, ved at formuleringen *personer utsatt for vold i nære relasjoner* erstattes med *voksne og barn utsatt for vold i nære relasjoner*. Formuleringen *medfølgende barn* kan som følge av vårt forslag strykes. Redd Barna foreslår at den samme endringen gjøres i § 2 om kommunenes ansvar.

Barnas situasjon på krisesentrene

Redd Barna er kritisk til at barnas situasjon ikke er tilstrekkelig utredet i høringen. Det refereres til brukerne, men det er i all hovedsak de voksne brukerne det siktes til. Menns situasjon får en grundigere behandling i utredningen enn barn, til tross for at de utgjør et svært lite antall, mens barn utgjør nesten halvparten av brukerne i løpet av et år (1800 voksne, 1400 barn). Barna er på "gammeldags" vis bare omtalt som medfølgende til de voksne, ikke som individer med egne behov og rettigheter. Barnas situasjon må problematiseres, hva menes for eksempel med "god ivaretagelse", og hva innebærer det for barn at kommunene overtar driften av krisesentrene? Redd Barna savner en konkretisering av hva man legger i "god ivaretagelse". Staten må forventes å ha synspunkter om hva minimumsstandard skal være. Det kan ikke være opp til den enkelte kommune å fastsette standarden på tilbudet barna får. I dagens situasjon er det stor variasjon mellom kommunene med hensyn til hvordan barn ivaretas på krisesentrene. En må forvente at en lovfesting av tilbudet om krisesentre også vil innebære krav til hvilke tjenester de skal yte og hvilket nivå det skal være på tjenestene krisesentrene skal levere sine brukere, inkludert barna. Det er godt dokumentert at barn som lever med vold i nære relasjoner er svært sårbare også dersom de er vitne til vold, og at de har egne behov for oppfølging og behandling.

Redd Barna mener at minimumsrettigheter for barn burde vært inkludert i lovteksten. Dette bør blant annet omfatte retten til skolegang, fritid og samvær med venner (en normalisert hverdag). Også retten til å bo i et miljø som er barnevennlig og retten til helsetjenester kunne med fordel vært ivaretatt i lovteksten. Det er viktig at barn kan opprettholde sine rettigheter, og at de omgis av voksne som kan ivareta normalitet i hverdagen dersom foreldrene er traumatisert og ikke er i stand til å ivareta dette. Det er viktig at det tas hensyn til barnas erfaringer med vold og traumer og at lovfestingen også tar hensyn til dette.

Krisesentres opplysningsplikt til barnevernet er lovfestet, men Redd Barna vil understreke at i de situasjoner der mor flytter tilbake til voldsutøvende ektefelle/samboer bør dette

rutinemessig meldes til barnevernet av hensyn til barnas helse og sikkerhet. Det forutsettes at de ansatte på krisesentrene fortløpende vurderer behovet for å koble inn barnevernet i den enkelte saken.

Redd Barna mener også at Regjeringen må foreta en egen utredning av voldsutsatte barns situasjon, slik vi foreslo i vår høringsuttalelse til Justisdepartementet, datert 23.2.2004 om NOU 2003:31 om vold mot kvinner.

Kravet om politiattest

Redd Barna støtter forslaget om å innføre krav om politiattest ved ansettelser på krisesentrene. Det vil ha en viktig signaleffekt overfor samfunnet generelt og søkere til stillingene spesielt. Vi mener også at kravet bør gis tilbakevirkende kraft. De som oppholder seg på krisesentrene er personer som har vært utsatt for store belastninger og de har krav på størst mulig grad av beskyttelse. Ved å gi kravet om politiattest tilbakevirkende kraft vil en bidra til å kvalitetssikre beskyttelsen ytterligere. Dette er også av stor betydning i forhold til barna som bor på krisesentrene og som er spesielt sårbare.

Samordning av tjenester § 4,1. ledd

Redd Barna forutsetter at kommunens plikt til å samordne tjenester for brukerne av krisesentrene også omfatter barna, selv om dette ikke sies direkte i merknadene til bestemmelsen. Gjennom lovfesting av krisesentertilbudet blir sentrene en del av det offentlige hjelpeapparatet og de vil på samme måte som andre tjenesteytere bli forpliktet til å samarbeide på tvers. Det er en svakhet ved høringsnotatet at ulike tjenestetilbud presenteres uavhengig av hverandre, uten at det sies noe konkret om hvordan krisesentrene skal samordne seg med disse og vice versa. Erfaringer viser at utfordringene for det offentlige hjelpeapparatet når det gjelder koordinering av tiltak er mange. Det legges til grunn at krisesentrene i dag er del av et samarbeid, men lovfesting av kommunens ansvar vil by på nye utfordringer. Departementet bør legge føringer i forhold til hvordan samordningen best kan ivaretas, både for å sikre kvaliteten på det samlede tjenestetilbudet og for å sikre at det ikke blir store forskjeller mellom kommunene.

Tilbud om individuell plan § 4,2. ledd

Brukerne av krisesentrene skal få tilbud om individuell plan. I høringsnotatet sies det ikke noe om hvem som skal ha ansvaret for å følge opp den individuelle planen. På andre områder har vi forstått det slik at tjenesten med størst ansvar overfor den enkelte, også har ansvaret for den individuelle planen. Redd Barna legger derfor til grunn at krisesentrene vil ha et slikt ansvar i forhold til sine brukere under oppholdet på krisesentret. Fordi krisesenteroppholdet kan være av kortere varighet, samtidig som det er et behov for langvarig og koordinert tilbud fra andre tjenester, vil hovedansvaret i mange tilfeller måtte overføres andre enn krisesentrene. Redd Barna ber derfor departementet klargjøre ansvarsforholdene her.

Redd Barna forutsetter at individuell plan også skal være et tilbud til barn på krisesentre, selv om dette ikke sies direkte i høringsbrevet. Det er nylig foreslått individuell plan for barn i barnevernet som har behov for langvarige og koordinerte tjenester (ref. Forslag til endringer i Lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester). Redd Barnas hørings svar om blant annet bruk av individuell plan i barnevernet er relevant for barn på krisesentre, og fra vårt hørings svar datert 11. desember 2008 siteres:

Det understrekes at barnet selv også må involveres i prosessen med å etablere en individuell plan. Barnet har rett til å delta i saken i medhold av bvl. § 6-3. Det er naturlig at barnet tas med i hele prosessen og at det sikres åpenhet og god kommunikasjon rundt planen fra begynnelsen av. Barnet må gis en reell mulighet til å påvirke innholdet i planen og det bør utarbeides rutiner for å sikre barnets medbestemmelsesrett.

Redd Barna er uenige i departementets syn på langvarighet som et vilkår for individuell plan. Vi mener behovet for et koordinert tilbud er avgjørende, uansett om behovet antas å være kortere enn 1 år. Det vises til at det er svært vanskelig å anslå varighet i en innledende fase. Varighetskriteriet er overført fra andre rettsområder hvor den individuelle planen ikke kun gjelder for barn. I barnevernlovgivningen mener vi at departementet må ta høyde for at den individuelle planen alltid vil gjelde barn eller ungdom i etterverntilfellene, og at dette øker behovet for koordinering på et tidlig tidspunkt, uansett om tilbudet ikke antas å være langvarig.

Personalets kompetanse

Redd Barna mener det er viktig at alle krisesentre har ansatte med relevant kompetanse til å håndtere de komplekse situasjonene som vil oppstå på et krisesenter. Brukerne vil være i ulike faser av å håndtere sin situasjon og særlig barnefaglig kompetanse kan være av avgjørende betydning for håndteringen av barnas situasjon på krisesentrene. Barnefaglige ansatte skal sikre at barna blir godt ivaretatt under sitt opphold på krisesenteret og bidra til at de får dekket sine behov på en så god måte som mulig. Barnefaglig ansatte må ha kompetanse til å kunne se / avdekke om barn har behov for oppfølging for eksempel fra barnevernet eller barnepsykiatrien. De må også samarbeide nært med andre tjenester som skal bidra til å ivareta barnas situasjon. En må også sørge for at ansatte ved krisesentrene får obligatoriske kurs og opplæring i relevante tema. Dette vil være i tråd med Europarådets standard om personalets kompetanse.

Retten til tolk

I utredningen presiseres det at barn ikke skal tolke for sine foreldre. Dette prinsippet må også gjelde motsatt, det vil si at foreldre ikke skal tolke for sine barn. Redd Barna vil påpeke at barna kan ha egne behov for tolk og at dette må imøtekommes når det er behov for det.

Med vennlig hilsen
Redd Barna

Marianne Borgen
Avdelingsleder Norgesprogrammet

Zoë Øiestad
Rådgiver

Vedlegg: 2 vedlegg

- 1) Redd Barnas høringsuttalelse til Justis- og Politidepartementet om krav til politiattest
- 2) Redd Barnas høringsuttalelse til Justis- og Politidepartementet om NOU 2003:31 om vold mot kvinner

Justis- og Politidepartementet

Postboks 8005 Dep
0030 OSLO

Vår ref. #104442/1

Deres ref. 200504909/IBF

Dato 05.05.2008

Krav om politiattest - høringsuttalelse

Redd Barna takker for muligheten til å uttale seg i saken. Vi er svært glad for at det nå er foretatt en grundig gjennomgang av regelverket om politiattest for arbeid med barn og unge. Redd Barna har arbeidet med krav til politiattest i mange år. Vi mottar regelmessig henvendelser med spørsmål om bestemmelsene som viser at de oppleves som lite konsekvente og utilgjengelige. Vi ser et klart behov både for samordning av bestemmelsene, og revisjon av hva politiattesten skal omfatte. Høringsuttalelsen vil først gi en oppsummering av Redd Barnas synspunkter, før vi går mer detaljert inn i drøftelser av problemstillingene.

Redd Barnas hovedsynspunkter

- kravet til politiattest må gjelde alle som arbeider med barn og unge
- det må settes krav om uttømmende politiattest for alle som jobber med disse gruppene i døgnbaserte tiltak (helse, omsorgsbolig, institusjon, fosterhjem etc)
- det må vurderes krav om uttømmende politiattest også av andre hvor arbeidet er svært tett og krever stor grad av tillit, for eksempel i enkelte av barneverntjenestens oppfølgingstiltak i hjemmet
- uttømmende opplysninger som ikke begrenses i tid, må i tillegg til drap og seksualforbrytelser også omfatte vold
- anmerkninger i politiattesten betyr så grove handlinger, eller handlinger så nært i tid, at det må føre til et forbud mot ansettelse fordi det i slike tilfeller er legitimt å prioritere beskyttelse av de som mottar tilbudet
- det bør vedtas en lovbestemmelse som stadfester prinsippene om uttømmende politiattest for særlige grupper, alltid uttømmende politiattest for drap, vold og

seksualforbrytelser, begrenset politiattest for mindre grove forbrytelser som narkotika, samt at anmerkninger i politiattesten skal føre til et forbud mot ansettelse

- den generelle bestemmelsen bør stå i den nye politiregisterloven, mens henvisning til denne bestemmelsen og eventuelle særlige reguleringer innenfor hvert enkelt felt bør stå i særlovgivningen

Konkrete vurderinger

Behovet for beskyttelse

Enkelte grupper i samfunnet har behov for særskilt hjelp og omsorg, og får kontakt med et stort antall hjelpere. I mange situasjoner er maktbalansen i stor grad i hjelperens favør. Dette kan bero på sårbarhet, manglende kunnskap om hva som er akseptabelt, problemer med å melde fra, svekket selvbilde og selvtillit osv. De menneskene samfunnet tilbyr spesielle tjenester har krav på at samfunnet også ivaretar deres rett til beskyttelse når de mottar disse tjenestene. Kravet om politiattest er en del av de tiltak staten iverksetter. For Redd Barna handler dette om beskytte barn mot risikopersoner. Det er viktig at samfunnet gjør det som er mulig for at barnehager, skoler, behandlings- og omsorgstilbud for barn og unge er trygge steder å være for dem.

Beskyttelse kontra personvern

Forslaget gjennomgår på en god måte Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen (EMK) artikkel 8 og kravet til privatliv. Hensynet til personvernet og retten til å begynne på nytt med blanke ark kan unntaksvis begrenses. Kravet til politiattest ansees som et av de tiltakene som er akseptabelt innenfor statens rett til unntaksvis å gripe inn i individets rett til privatliv.

Et perspektiv som ikke fremkommer i dokumentet, men som bør tillegges behørig vekt i diskusjonen er retten til privatliv og personvern kontra retten til beskyttelse mot vold og overgrep. På samme måte som staten har ansvar for å respektere personvernet etter EMK art 8, har staten også ansvar for å treffe alle nødvendige tiltak for å beskytte barn mot vold og overgrep jfr FNs barnekonvensjon artikkel 19. Her står altså to hensyn mot hverandre. Det er imidlertid en klar forskjell – barnet har ikke gjort noe for å komme i sin situasjon, men trenger likevel særlig beskyttelse. En overgriper har selv begått en straffbar handling, men gjort opp for seg og skal i prinsippet få starte på nytt. Det kan likevel ikke sies å være et for inngripende tiltak overfor en overgriper å begrense yrkesmulighetene innenfor de særlige felt der andres behov og rett til beskyttelse må veie tyngre.

Direkte yrkesforbud eller vurdering av arbeidsgiver

For de groveste forbrytelser kan det ikke ansees for inngripende å sette et direkte yrkesforbud innenfor enkelte sektorer i samfunnet der behovet for beskyttelse er særlig stort. Det samme må gjelde for mindre grove forhold, som for eksempel narkotikaovertrедelser, der hendelsen er så nær i tid at den fremkommer av en begrenset politiattest. En vurdering av hver enkelt arbeidsgiver vil ikke være hensiktsmessig. Det vil være en bedre løsning å sette et forbud mot ansettelse, og heller begrense politiattesten på en hensiktsmessig måte.

Hvilke forhold skal fremgå av politiattesten

For alle som arbeider i døgnbaserte tiltak, samt enkelte andre tiltak med særlig tett kontakt, må det avkreves uttømmende politiattest. De som arbeider i slike tiltak har så tette relasjoner, og slik grad av tilgang på privat kontakt, at dette må ansees å kreve særlige beskyttelsestiltak. For alle andre som ansettes i tilknytning til de sektorer som er gjennomgått i dokumentet bør grove forhold som drap, vold og seksuallovbrudd ikke tidsbegrenses. Også her må hensynet til de som mottar tjenester veie tyngst. Andre forhold kan begrenses i tid slik det ansees hensiktsmessig.

Alle de bestemmelser som gjennomgås i dokumentet bør omfattes. Det er ingen grunn til at bestemmelsene om menneskehandel og overgrep mot barn på internett ikke skal kreve samme grad av beskyttelse som andre bestemmelser hvor overtredelse viser grov utnyttelse av andre mennesker, og med fare for gjentakelse.

Hvilke grupper skal avkreves politiattest

Kravet til politiattest må omfatte alle som arbeider med barn og unge. Dette betyr for eksempel at alle som har oppdrag for barneverntjenesten må omfattes av kravet. Det samme gjelder for andre sektorer der behovet beskyttelse av barn og unge gjør seg spesielt gjeldende. Det bør også utredes hvilke behov det er for å kreve politiattest for ansatte som arbeider med utsatte grupper utviklingshemmede, funksjonshemmede og psykiatriske pasienter, og utforme regler for dette i tråd med behovene.

Spesielt om frivillig sektor

Frivillig sektor har en mulighet til å kreve politiattest, og intet krav om at det skal føre til forbud. Dette har sammenheng med frivillig sektors organisering og kapasitet. Store aktører i frivillig sektor mener det må være åpning for å vurdere hvem som behøver å avkreves politiattest dersom ordningen skal la seg gjennomføre. Det vil være hensiktsmessig å videreføre denne ordningen. Det er imidlertid viktig at hjemmelen i forhold til hva politiattesten skal inneholde utvides på samme måte som for andre grupper.

Store organisasjoner innen frivillig sektor som Idrettsforbudet, Røde Kors og Redd Barna, har startet arbeidet med innhenting av politiattest. Redd Barna innhenter politiattest både fra sine ansatte, frivillige og medlemmer av beredskapsgruppa, og er også pådrivere for å få andre frivillige aktører til å innhente politiattest. Vi har hittil bare mottatt positive tilbakemeldinger på at vi tar beskyttelse av barn på alvor når vi krever fremleggelse av politiattest.

Problemet med innhenting og lagring av politiattester

Det har tidligere vært diskutert som et problem hvordan ulike aktører skal kreve fremleggelse og lagre politiattestene. I praksis er dette helt uproblematisk. Det gjøres på den måten at det opplyses på forhånd om at den som ansettes/får tilbud om oppdraget vil måtte fremlegge politiattest etter den aktuelle hjemmelen. Slik begrenses omfanget av forespørsler til politiet. Når politiattesten er fremlagt skal den ikke lagres. Det registreres at den er fremlagt uten anmerkninger, og leveres deretter tilbake til vedkommende eller makuleres.

Politiattest må være et av flere tiltak

Kravet til politiattest ved ansettelse må ikke bli en sovepute. Politiattest må alltid være et av flere tiltak. Bevisstgjøring, holdningsskaping, opplæring og rutiner for håndterings av

saker må også være på plass. For offentlig sektor er dette en del av statens forpliktelser for å innfri retten til beskyttelse mot vold og overgrep. Frivillig sektor har på samme måte et eget ansvar for å sikre dette i sitt arbeid.

Med vennlig hilsen
Redd Barna

Marianne Borgen
Leder av Norgesprogrammet

Elin Saga Kjørholt
Juridisk rådgiver

VEDLEGG 2

Justis og politidepartementet

Postboks 8005 Dep
0030 OSLO

Vår ref. #4478/2
Deres ref.

Dato 23.02.2004

Høringsuttalelse – NOU 2003:31 om vold mot kvinner – Redd Barna foreslår at Regjeringen lager en egen utredning om voldsutsatte barns situasjon.

Redd Barna vil først få kreditere utvalget for en meget grundig utredning innenfor temaet vold mot kvinner. Vi vil for øvrig bare kommentere deler av utredningen hvor barn er omhandlet.

Utvalgets hovedfokus har vært de voldsutsatte kvinnenes situasjon, men det viser tydelig i sin utredning at barn i familier med vold blir sterkt berørt og preget av volden. Dette utvalgets mandat har ikke vært å utrede barnas situasjon, men Redd Barna er glad for at utvalget har sett betydningen av å få en slik utredning. Redd Barna støtter derfor utvalgets forslag, og ber Regjeringen lage en egen utredning om voldsutsatte barns situasjon. Vi anbefaler at voldsutsatte barns helhetlige situasjon gjøres til gjenstand for en selvstendig utredning som omhandler vold og seksuelle overgrep. Utredningen bør se på den samlede kunnskapen om disse barna og egnede tiltak for å forebygge, avdekke og behandle. Denne utredningen bør også fokusere på den særskilte situasjonen til barn med minoritetsbakgrunn. Vold i hjemmet preges av at det er gjentakelsesvold, at det har et stort omfang og berører 10-tusentalls barn. Feltet er lite kartlagt og preget av tabu, skyld, skam, angst og fortielse, og problemene er ofte usynliggjort for utenforstående og hjelpeapparatet. Dette gjelder både for barn som er vitne til vold og direkte ofre. En utredning om barn vil være en naturlig forlengelse av utredningen om vold mot kvinner. Det haster med å få en slik utredning for å kunne iverksette egnede tiltak for å hjelpe barn. Dersom utredningen starter nå vil den korrespondere med FNs globale studie av vold og overgrep mot barn. Vi viser for øvrig til Barnekonvensjonens artikkel 19 om statens forpliktelser for å beskytte barn mot omsorgssvikt og overgrep.

Redd Barna vil også fremheve utvalgets fokus på nødvendigheten av å oppgradere fagfolks tilgang på ressurser, både med hensyn til skoling/kompetanseheving og økonomi/ressurser. Dette gjelder også for utdanningsinstitusjoner som utdanner fagfolk som arbeider innen helse, barnehage, skole, hjelpeapparatet, spesialisttjenester og politi og rettsvesen. Kompetansehevingen bør også inkludere planer og strategier for samarbeid og samordning av tjenester og standardisering av rutiner og dokumentasjon. Dette vil bidra til å sikre at mottakerne av tjenester virkelig får den assistansen de

har krav på og behov for, og at eksisterende kompetanse blir utnyttet til beste for brukerne. Systematisk dokumentasjon vil også skape et godt grunnlag for evaluering og utvikling av fremtidige hjelpetilbud og -tjenester til de som er berørt av volden.

Med vennlig hilsen
Redd Barna

Gro Brækken
generalsekretær